

Kelet felé

Ad orientem. Különös figyelemmel olvasom a fiatal építész írását. Nem csak mert szakmájában nem vagyok járatos, itt-ott még szakszókincsének is utána kell gondolnom, hanem mert az írás azt a reményt kelti, hogy egy érdemes fiatal nemzedék talán végre szakít a XX. század templomépitészeti balhiteivel. Amelyeknek termékei, még ha önmagukban esztétikusak lennének is —nem feltétlenül azok, sőt, valószínűleg nagyon kevés az közülük—, egy teológiai és sokszor egyben esztétikai tévút mementói maradnak. Hogy mit is kezd velük az utókor, ha csak anyaguk hitványsága miatt le nem kell bontani őket? Más művészeti területeken könnyebb a helyzet. Legalábbis nálunk szinte készen a könyvek, amelyekkel a mostani liturgiai szövegek, imák és énekek leválthatók. Meg hát nagy részüket úgyis csak kivétlőkről ismerik, még csak selejtezni sem kell papíralapú hordozóikat. A könnyűzene hangszerei maguktól elromlanak, garanciaidejük annyi, mint más ipari termékeké; a megmaradtakon s „zenéjükön” úgy nevetnek majd, mint mi egy korábbi nemzedék mandolinzenekarain, ha egyáltalán tudnak róluk... A már anyagukban is rút, olcsó konfekciós liturgikus ruhák legszélsőségesebb példányait meg a szégyenlősen villogó elektromos gyertyapótlékokat retro-gyűjtemények őrzik majd, s kései utódaink vihorásznak szálnalmas korunk ízlésficamain. De az épületek?! Ha jobb az anyaguk, furfanggal-fantáziával valahogy átépíthetők. Már amelyik. De őrizzük csak meg az eredeti képeket-tervrajzokat, nehogy egy kései korban valakinek eszébe jusson visszabontani a rájuk rakódott építészeti rétegeket!...

Októberi vasárnap, késő van. Magamban ülök a hétévszázados zajtai Szent György-templom tövében. Tiszta, holdas az éjszaka. Zajtán van a mai Magyarország legkeletibb vasútállomása; a Szatmárnémetibe vezető szakaszt a túldalton 45-ben fölszedték. Jó 350 kilométert kellett zötyögnöm, míg ideértem. Aztán az ünnepség, sok-sok szónoklattal, az újrászentelési mise két püspökkel, díszvacsora! Jól esik a csönd. A román-gótikus templom egy emelkedésen épült, freskóit a protestánsok befestették. Romjait a török korban elnéptelenedett faluba települt svábok építették át a XVIII. század végén szokott falusi barokk templommá. Nem köré építkeztek: kívül van a falun, ezért is jegyeztem meg évtizedekkel ezelőtt, amikor először jártam erre felé. Négy éve kezdődött el szakszerű, teljes műemléki feltárása. Nemes Árpád-kori építmény tűnt elő, szép középkori ablakokkal, toronyrészekkel, a vakolat alól gótikus ülőfülkék, Szent Péter-freskó, különös szentélyzáródás. A mai Magyarország legkeletibb katolikus közösségének meg kell még szoknia a puritán, meszelt falakat, a kipaterolt barokk oltár helyén —majd csak találnak neki valami funkciót, legalább egy kis falumúzeumban!— a fa tabernákulumot, a vele egy stílusú oltárasztalt. Még az orgona sem szól. — Megkeres a sötétben és mellém telepedik a felújítás lelke, helybéli barátom. Még a nevét sem említették egész nap... Szótlanul nézzük a karcsú-fehér istenházát. Pár száz méter, a mezőkön túl ott a határ. Kelet felé, amerre a szentély néz. A Napkelet felé. *Ad Orientem.*